

Bijscholing

Medicatie toediening

Wet- en regelgeving

Vilans protocollen

Medicatieproces

Medicatieveiligheid

Uitzetten van medicatie

Medicatie-toediening

Hulpmiddelen medicatie-toediening

Medicatiegroepen

Medisch rekenen

Auteurs

**L.R.W. van Els
E.T.M. Willems**

Zorg Onderwijs Limburg

Zorg Onderwijs Limburg ontwikkelt educatieve praktijkgerichte bijscholingen voor zorgprofessionals. De bijscholingen vinden plaats in een kleine groepen zodat persoonlijke aandacht centraal staat.

www.zorgonderwijs limburg.nl

© 2022 OnderwijsmetZorg, Kessel/Barneveld

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteurs.

Kessel 2023

Ten geleide

Deze training is geschikt voor gediplomeerde helpende-plus, begeleiders maatschappelijke zorg, verzorgende-IG en verpleegkundige die de handeling medicatietoediening willen bijscholen. De reader omvat de theoretische onderbouwing die u gebruikt om zich voor te bereiden op de fysieke bijeenkomst waarbij de handelingen in een vaardigheidslokaal onder begeleiding geoefend / uitgevoerd zullen worden. Medicatietoediening is een risicovolle handelingen. Dit zijn handelingen die een aanvaardbaar risico met zich mee brengen en waarvoor geen uitvoeringsverzoek van de arts noodzakelijk is.

Inhoud

Ten geleide	
Hoofdstuk 1 Verantwoordelijkheid en Wetgeving	
1.1 Verantwoordelijkheid.....	
1.2 Bevoegd en bekwaam	
1.3 Voorbehouden- en risicovolle handelingen.....	
1.4 Wet BIG.....	
1.5 Wet WGBO	
1.6 Wet Zorg en Dwang	
1.7 Wet Medezeggenschap Cliënten Zorg	
1.8 Wet Langdurige Zorg	
1.9 Wet Toetreding Zorgaanbieders WTZA.....	
1.10 Wet kwaliteit, klachten en geschillen zorg	
1.11 Wet verplichte meldcode Huiselijk geweld en kindermishandeling	
1.12 Het Medisch Beroepsgeheim.....	
1.13 Aansprakelijkheid.....	
1.14 Wie is bevoegd om medicatie toe te dienen?	
1.15 De student.....	
1.16 Voorlichting	
1.17 Melding incident	
Hoofdstuk 2 Vilans protocollen	
2.1 Protocol.....	
2.2 KICK-protocollen (Vilans).....	
2.3 Trainen met protocollen	
Hoofdstuk 3 Anatomie en Fysiologie	
Hoofdstuk 4 Medicatieproces	
4.1 Wat houdt het medicatieproces in?	
4.2 Factoren binnen het medicatieproces.....	
4.3 Risicovolle handeling	
4.4 Het medicatie recept	
4.5 Het bewaren van medicatie	
Hoofdstuk 5 Medicatieveiligheid	
5.1 BEM score	
5.2 Toedienen	
5.3 Veiligheid.....	
5.4 Opiaten bewaren.....	
5.5 Dubbele controle.....	
Hoofdstuk 6 Het uitzetten van medicatie	
6.1. Geneesmiddel distributiesysteem (GDS).....	

6.2 Toedieningslijst
6.3 Aandachtspunten bij het uitzetten van medicatie
Hoofdstuk 7 Medicatietoediening
7.1 Manieren van medicatietoediening
7.2 Werking van geneesmiddelen
7.3 Medicatie per os.....
7.4 Oogzalf/-druppels.....
7.5 Neusdruppels
7.6 Oordruppels
7.7 Huidzalf
7.8 Transdermale pleister
7.9 Sublinguaal (onder te tong)
7.10 Buccale toediening (in de wangzak)
7.11 Vernevelen.....
7.12 Spray- en poederinhalatie.....
7.13 Microlax.....
7.14 Medicatievormen.....
Hoofdstuk 8 Hulpmiddelen medicatietoediening
8.1 Hulpmiddelen bij medicatietoediening
8.2 Het vermalen van medicatie
Hoofdstuk 9 Medicatiegroepen.....
9.1 Weet wat je geeft.
9.2 Stofnaam/merknaam.....
9.3 Medicatiegroepen
9.4 Casuïstiek (t.b.v. oefenen in praktijklokaal)
Hoofdstuk 10 Medisch rekenen
10.1 Medisch rekenen.....
10.2 Antwoorden medisch rekenen
Bijlagen
Bijlage 1: Anatomie/Fysiologie.....
Bijlage 2: Aftekenlijst medicatie
Bijlage 3: Dubbel te controleren lijst
Bijlage 4: Vragenlijst BEM score.....
Verwijzingen.....

Hoofdstuk 4 Medicatieproces

4.1 Wat houdt het medicatieproces in?

Het medicatieproces is een methode waarbij de zorgprofessionals (helpende-plus, verzorgende IG, verpleegkundigen, begeleiders) betrokken zijn bij het geven van medicijnen aan patiënten. Dit omvat het verifiëren van medicatieorders, het bereiden, toedienen en het aanreiken van medicijnen, het bijhouden van medicatie-administratie. De zorgprofessionals zijn ook verantwoordelijk voor het waarnemen van zorgvragers voor bijwerkingen of allergische reacties op medicijnen en het rapporteren van deze aan de arts. Het doel van het medicatieproces is om te zorgen dat zorgvragers de juiste medicijnen op de juiste manier krijgen om hun gezondheid te verbeteren en complicaties te voorkomen.

1. Het medicatieproces omvat meerdere stappen:
2. Het vaststellen van een diagnose door de arts.
3. Het bepalen van de behandeldoelen door de arts.
4. Het voorschrijven van de juiste medicatie door de arts.
5. Het uitreiken van een recept door de arts.
6. Het afleveren van de medicatie bij de apotheek.
7. Het geven van instructies aan de patiënt over hoe de medicatie te gebruiken door de apotheker (assistente).
8. Het registreren van de toe te dienen medicatie door de zorgprofessional
9. Het aanreiken en toedienen van de medicatie aan de zorgvrager door de zorgprofessional.
10. Het monitoren van de effecten van de medicatie door de zorgprofessional.
11. Het bijstellen van de dosering indien nodig door de arts.

Figuur 4.1 Het medicatieproces (Instituut verantwoord medicijngebruik, 2023).

4.2 Factoren binnen het medicatieproces

Zorgprofessionals moeten rekening houden met verschillende factoren tijdens het medicatieproces. Hieronder staan enkele belangrijke overwegingen:

Veiligheid

Zorgprofessionals moeten zich ervan verzekeren dat de juiste medicatie aan de juiste patiënt op de juiste manier wordt gegeven, en dat de medicatie niet in strijd is met andere medicijnen die de patiënt gebruikt.

Bijwerkingen

De arts dient de patiënt informeren over de werking en de mogelijke bijwerkingen van de medicatie. De zorgprofessionals heeft hier een ondersteunende rol in.

Monitoring

Zorgprofessionals dienen de patiënten regelmatig controleren om te zien of de medicatie effectief is en of er bijwerkingen zijn.

Communicatie

Zorgprofessionals hebben regelmatig overleg met de voorschrijvende arts en andere zorgverleners over de medicatie van de patiënt, zoals de dosering, de effectiviteit en de bijwerkingen.

4.3 Risicovolle handeling

Medicatie toedienen en uitzetten is een risicovolle handeling. Om deze handeling uit te mogen voeren dient er een geldig recept te zijn van de arts. Indien dit recept er niet is mag de zorgprofessional geen medicatie toedienen en uitzetten. Wanneer een apotheker een recept heeft ontvangen mag hij de medicatie uitgeven indien zij bekwaam is.

4.4 Het medicatie recept

Het is belangrijk om te weten dat sommige medicijnen op recept verkrijgbaar zijn, terwijl andere medicijnen zonder recept verkrijgbaar zijn. De apotheker mag een recept alleen verwerken als de zelfstandige bevoegd arts een correct recept uitschrijft. Een medicatie recept in Nederland moet aan de volgende eisen voldoen:

- ✓ Het recept moet op een officieel formulier worden geschreven, dat door de Inspectie voor de Gezondheidszorg (IGZ) is goedgekeurd;
- ✓ Het recept moet worden ondertekend door een bevoegde arts of tandarts, met vermelding van diens naam, handtekening of paraaf;
- ✓ Het recept moet de naam, voorletters en geboortedatum van de zorgvrager bevatten;
- ✓ Het recept moet de naam, dosering en hoeveelheid van het voorgeschreven medicijn bevatten.
- ✓ Het recept moet de datum van uitgifte bevatten.
- ✓ Het recept mag maximaal 3 maanden geldig zijn.

Alexander Rennings UMCN St Radboud 024-3611111	Nijmegen, 9 januari 2008
R). Simvastatine 40 mg Tab. Dtd no 15 S). 1dd1 a.n.	
paraaf	
Naam patiënt, adres, geboortedatum en geslacht	

Figuur 4.1 Het medicatie recept (Expertise centrum klinische farmacologie, 2023).

4.5 Het bewaren van medicatie

In Nederland zijn er regels omtrent het bewaren van medicatie die zijn vastgelegd door de Inspectie voor de Gezondheidszorg (IGZ) en de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA).

Belangrijke punten in het bewaren van medicatie zijn:

- ✓ Medicijnen moeten op een droge, koele plek worden bewaard, bij voorkeur tussen 15 en 25 graden Celsius.
- ✓ Medicijnen moeten beschermd worden tegen licht en vocht.
- ✓ Bewaar medicatie zo veel mogelijk in de originele verpakking.
- ✓ Bewaar medicijnen niet in de koelkast, tenzij de fabrikant dit aanbeveelt of de arts dit voorschrijft.
- ✓ Gebruik nooit verlopen medicatie. Verlopen en niet gebruikte medicatie kan worden teruggebracht naar de apotheek, hier wordt de medicatie volgens de voorschriften vernietigd.
- ✓ Houd kinderen uit de buurt van medicijnen, bewaar medicatie hoog in een kast.

Hoofdstuk 8 Hulpmiddelen medicatietoediening

8.1 Hulpmiddelen bij medicatietoediening

Er zijn verschillende hulpmiddelen die het aanreiken van medicatie gemakkelijker en veiliger maken voor de zorgvrager.

De Medido

Een Medido is een apparaat dat wordt gebruikt bij de toediening van medicatie. Het wordt vaak gebruikt bij patiënten die meerdere medicijnen tegelijk moeten innemen of voor patiënten die moeilijk in staat zijn om hun medicatie zelf in te nemen door b.v. vergeetachtigheid. Door het herinneringssignaal wordt de zorgvrager herinnert aan het medicatiemoment. Wanneer de zorgvrager niet reageert op het medicatiemoment wordt er een melding gemaakt naar de eerst ingevoerde contactpersoon b.v. de thuiszorgorganisatie, de zoon/dochter van de zorgvrager.

Figuur 8.1 De Medido (Laverhof, 2023).

De blisterrol

Bij het aanrijken van medicatie uit een blisterrol is het belangrijk om te controleren of het juiste aantal tabletten in het zakje zit. De informatie op de zakjes moeten tevens overeenkomen met de inhoud en de toedienlijst. De informatie op het zakje geeft informatie over de vorm en kleur van de medicatie. Dit dien je ook te controleren. Wanneer je observeert dat het niet klopt, neem je contact op met de apotheker. De apotheker heeft immers de eerste controle uitgevoerd en is daarom verantwoordelijk voor de inhoud van het zakje. Je vult een Melding Incident Medewerker formulier in wanneer de blisterverpakking onjuist is.

Figuur 8.2 De Blisterrol (Apotheek archimedes, 2023).

Pas op, soms vind je twee verschillende zakjes met hetzelfde toedientijdstip. Dit komt omdat sommige medicijnen een wisselwerking op elkaar kunnen hebben, wanneer ze samen verpakt zitten in één zakje. Houdt er ook rekening mee dat wanneer een zorgvrager opiaten gebruikt, dat deze nooit in de rol zit, maar in een apart doosje. Opiaten dienen dubbel gecontroleerd te worden. Het voordeel van het baxteren van medicatie, is dat medicatie niet meer zelf uitgezet hoeft te worden.

Dag cassettes en weekdozen

Dag cassettes en medicijn dozen zijn ook mogelijkheden om medicatie voor bijvoorbeeld een week uit te zetten. Met een weekdoos kan medicatie voor een langere periode uitgezet worden. Medicatie kan per dag overzichtelijk klaargezet worden, met per dag 4 uitzetmogelijkheden. In één oogopslag ziet de zorgvrager welke medicatie hij per dag nog moet innemen en welke hij al ingenomen heeft.

Figuur 8.3 De weekdoos medicatie (Vilans, 2023).

Pillensnijder

Met een pillensnijder kan medicatie gemakkelijk in twee of vier stukken gesneden worden. Zorgvragers die moeite hebben met het slikken van medicatie kunnen op deze manier gemakkelijker de pillen innemen. De pillensnijder is eenvoudig in gebruik, men plaats de pil in de houder en drukt de houder dicht. Het mesje in de houden snijdt de pil in twee delen.

Figuur 8.4 Pillensnijder (Newpharma, 2023).

Medicatie vermaler

De medicijn vermaler is geschikt voor zorgvragers met slikproblemen. De pillen worden verpulvert tot poeder wat het gemakkelijk maakt voor de zorgvrager om de medicatie in te nemen met een lepel appelmoes. De pillen worden in het zakje gedeponereerd, waarna het zakje met medicatie wordt dicht geknepen in medicijn vermaler.

Figuur 8.5 De medicijn vermaler (Hulpmiddelenshop, 2023).

8.2 Het vermalen van medicatie

Als tabletten een breuklijn hebben mag medicatie vermalen worden. Sommige capsules mogen opengebroken worden zodat ze toegediend kunnen worden via de sondevoeding of per os. Retard tabletten met een coating laagje mogen niet vermalen worden omdat de werking van het medicijn dan te snel tot uiting komt.

Oncologische medicatie mag ook niet vermalen worden, dit heeft invloed op de werking.

Melkproducten

Dien je vermalen medicatie per os toe, dan is het handig dit te doen met een lepel appelmoes waarvan je zeker weet, dat deze in z'n geheel wordt opgegeten door de cliënt.

Er zijn diverse medicijnen die niet samen met melkproducten ingenomen mogen worden, omdat de melk een interactie kan hebben met de werkzame stoffen in het medicijn. Enkele voorbeelden zijn: Antibiotica zoals tetracyclines en ciprofloxacine, die minder effectief worden als ze met melkproducten worden ingenomen.

Bisfosfonaten, medicijnen die worden gebruikt bij osteoporose, dienen op een lege maag ingenomen te worden.

Doxycycline en minocycline, die beide gevoelig zijn voor melkproducten.

IJzerpreparaten, die minder goed worden opgenomen als ze samen met melkproducten worden ingenomen.

Hoofdstuk 9 Medicatiegroepen

